

енциклопедія. – К., Головна редакція УРЕ, 1984. – Т. 11, кн. 2: Українська Радянська соціалістична Республіка. – С. 88–91.

10. Лещенко М.Н. Капіталістичний лад: Україна в період утвердження і розвитку капіталізму (2-а половина 19 ст.) // Українська радянська енциклопедія. – К., Головна редакція УРЕ, 1984. – Т. 11, кн. 2: Українська Радянська соціалістична Республіка. – С. 91–96.

11. Бурчак Ф.Г. Адміністративно-територіальний устрій УРСР // Українська радянська енциклопедія. – К., Головна редакція УРЕ, 1984. – Т. 11, кн. 2: Українська Радянська соціалістична Республіка. – С. 20–21.

*Антошук Тетяна Іванівна, аспірантка,
кафедра основ архітектури і архітектурного проектування,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНА СВОСРІДНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗМУ

Проблема шляхів розвитку сучасної архітектури давно вийшла за межі окремих держав і набула характеру міжнаціональної проблеми. Перед багатьма державами світу сьогодні гостро постала проблема вибору між глобалістськими тенденціями, в тому числі в культурі та в архітектурі, та регіональною ідентичністю та збереженням власних культурних традицій.

Оскільки Україна все активніше інтегрується в Європу, слід спрогнозувати шляхи розвитку сучасної архітектури на тлі цих політичних процесів. Слід зазначити, що різні країни Європи по-різному впроваджують тенденції глобалізму в своїх країнах, деякі тенденції вони не сприймають, і це призводить до конфліктів в середині Євросоюзу (достатньо згадати приклади Польщі та Угорщини).

Різні країни по-різному вирішують цю проблему з врахуванням власної ментальності, політичного устрою, ставленням до релігії. На прикладі Китаю прослідковується те, що перевага віддається тенденціям глобалізму, шляхом опитування молодих китайських студентів і аспірантів, які навчаються в КНУБА, було виявлено, що більшість з них планує займатися проектуванням і будівництвом у модерністських формах, які не пов'язані спадкоємно з власними китайськими тисячолітніми архітектурно-будівельними традиціями, і лише поодинокі аспіранти виявляють бажання вивчати історію архітектури Китаю та націлені на суто наукову діяльність.

Інший феномен спостерігається в Японії, де поряд із найбільш сучаснішими глобалістськими тенденціями зберігається відданість національним традиціям, побуту, популяризується національний туризм, різні верстви населення заохочуються до відвідування видатних пам'яток архітектури та заняття традиційними японськими мистецтвами. Це, так би мовити, суто азійські варіанти розвитку сучасної архітектури.

Інший варіант становлять європейські держави, де також відзначається відмінність підходів до збереження національної самобутності: якщо в Німеччині, Бельгії, Голландії панують тенденції глобалізму, то в Польщі та Угорщині поряд із появою сучасних тенденцій в архітектурі та будівництві заохочується збереження власних традицій, укладів, ставлення до архітектурної спадщини, тощо. Наприклад, в Польщі чи в Угорщині неможливо уявити приклади, типові для Німеччини, Англії чи навіть Іспанії, коли в старих церквах за відсутності прочан відкривають паби, дискотеки, скейтінг-ринги, інші розважальні заклади.

На тлі боротьби цих двох тенденцій важливо визначити місце України в цьому процесі та спробувати спрогнозувати, який шлях розвитку для України є найбільш прийнятним.

Питання остаточного вибору між інтернаціональним і національним в архітектурі давно перетворилось на проблему, яку досліджують архітектори, мистецтвознавці, культурологи, філософи, соціологи, оскільки, як свідчать уроки історії, національна культура завжди була пов'язана з процесами становлення самосвідомості нації, її формування, вироблення образної мови знакових символів, які найбільш повно виражають ідею національної самобутності. Цей процес періодично відбувається в кожному народі й тоді з'являється плеяда національно спрямованих діячів культури та мистецтва, а через твори мистецтва та архітектури відбувається матеріальне втілення віртуальних ідей суспільства.

Дилема “традиція чи новаторство” напряму пов'язана з формуванням естетичних категорій, адже кожна епоха формує свій набір естетичних ознак об'єктів архітектури, причому в ряді стилів ці ознаки не є носіями національної своєрідності (класицизм, ампір), а в ряді випадків вони якраз і формують національну ідею серед широкого загалу (північний національний романтизм в Скандинавії та Балтії, закопанський стиль у Польщі, український національний романтизм або український архітектурний модерн в Україні). Глобалістські тенденції, які домінують в сучасному світі, все помітніше стирають межі національної своєрідності й цей процес значно пришвидшується завдяки засобам комунікації, швидкісному транспортному сполученню, іншим досягненням науково-технічного прогресу. Відбувається наступ парадигми інтернаціонального на парадигму традиції, ідеологи постмодернізму заперечують традицію як застарілу платформу. Остаточне заперечення традиції призводить зрештою до заперечення естетики прекрасного як такої, логіки побудови об'єкту архітектури та мистецтва, відсутності пропорційності та метро-ритміки, змісту, втіленого в архітектурному об'єкті.

Традиція, а відтак і традиція, заснована на національних засадах, базувалася на сформованих і перевірених часом естетичних основах і була зорієнтована на довготривалі естетичні ідеали, тоді як в багатьох прикладах сучасної архітектури та мистецтва спостерігається прямо протилежне: хвороблива неспокійність, рухливість форм замість врівноваженої статичності

минулих віків, заперечення логіки та всіх ідеалів, швидка зміна естетичних орієнтирів, відсутність домінуючого стильового вектору розвитку.

Сьогодні на теренах України спостерігається явище, яке не зустрічається в сучасній архітектурі розвинених європейських держав: в багатопверховому елітному житлі, в торговельних центрах, громадських закладах, адміністративних спорудах, приватному житлі поряд із сучасними глобалістськими тенденціями поширюються специфічний «нео-історизм», тобто окреме цитування форм модерну початку ХХ століття, неоготики, історизму-романтизму ХХ століття, українського національного романтизму включно з копіюванням в якості елементів монументально-декоративного мистецтва творів художників того часу (втілене в кераміці панно з картини «Сирін-птаха радості» С. Соломка (1900-ті рр.) на фасаді елітного житлового комплексу «Покровський посад» на Подолі).

Пояснення такого тяжіння до історичних стилів минулого криється в специфіці української ментальності, яка, на думку соціологів, притаманна етико-сенсорним інтровертам, а відтак має консервативне забарвлення. Певною мірою це пояснює сплески відродження національних традицій, які спостерігалися в українському суспільстві впродовж його існування [1-4] чи стійке сучасне зацікавлення цитатами з архітектури минулого в новітній архітектурі, що в країнах Європи вважалося б поганим смаком. Враховуючи ментальну особливість української спільноти, яка тяжіє до збереження усталених традицій звичаїв, це дозволяє припустити, що періоди сплеску національного відродження в архітектурі та мистецтві співпадали з певними історико-політичними процесами протидії зовнішнім силам, які намагалися викоринити цю національну самобутність. Подібний процес спостерігається й зараз.

Таким чином, аргументовано, що більш притаманною для ментальності українців повинна стати архітектура з присутністю модернізованих національних форм, однак у сучасному трактуванні. Про можливість появи такого напрямку свідчить аналогічний експеримент з модернізацією спадщини минулих віків в об'єктах групи «Гальєр де архітектура» Р. Бофілла та в будівлях М. Нуньєса-Яновського. Таким джерелом натхнення для українських архітекторів може стати український національний романтизм, якраз заснований на національних витоках.

Попри наявність “авторського стилю” митців українського національного романтизму можна виявити об'єднуючі риси і найбільш широко вживані різними архітекторами у відмінних за функціональним призначенням будівлях елементи:

– домінування об'ємно-просторової композиції як спадкоємної з народною українською архітектурою та поширення фронтальної композиції для будівель в умовах щільної квартальної міської забудови;

– найбільш поширені форми дахів, похідні від народного житла – вальмові та вальмові зі зламом, похідні від дерев'яного церковного зодчества – баштового типу ярусні наметові чи барокові, трапеційні форми вікон і порталів.

Трапеційні вікна хоча й стали “знаковими” елементами, насправді за кількістю поступаються прямокутним вікнам різних пропорцій, трапеційні шестикутні вхідні портали спадкоємно розвинулись як в різноманітні типи порталів трапеційної форми (в площині стіни, на тамбурах, винесеними вперед, із дашками на консолях), так і в трапеційних формах вікон – одинарних і спарених;

– особлива роль у формуванні морфологічних ознак елементів українського національного романтизму належить модернізованому народностильовому декору – як монохромному, так і поліхромному, створеному на основі детального опрацювання архітекторами та художниками давніх зразків як за існуючими зразками, так за старими малюнками та кресленнями.

Прояв стилістичних ознак українського національного романтизму в різноманітних за функціональним призначенням типах будівель свідчив про масовий характер цього явища, який став однією з основних складових другої стадії національно-культурного руху на території України. При цьому найбільш широку розмаїтість проявів ознак українського національного романтизму в будівлях різного функціонального призначення дають центри з максимально вираженою національною спрямованістю – полтавський та харківський.

Найбільш широко український національний романтизм виразився в громадських будівлях (передусім навчально-просвітницьких та кооперативно-кредитових) та в житлових будівлях (де, правда, розмаїтість форм стримувалась декількома чинниками: специфікою щільної квартальної міської забудови, консерватизмом прибуткового житла, тощо). Для медичних установ, транспортних, культових будівель і промислових та інженерних споруд український національний романтизм застосовувався значно менше.

Висновки. В умовах прискореної глобалізації світу відбувається поступове стирання ознак національної самобутності культур різних народів, що в тому числі відбувається й в архітектурі, яка набуває інтернаціонального вигляду. З втратою національних орієнтирів, заснована на засадах глобалізму, сучасна архітектура втрачає своє стилістичне вираження, систему естетичних уподобань, виникає явище “естетики парадоксу”, яке виявляється в підкреслено zdeформованих будівлях, де поєднуються фрагменти стін і зруйновані частини, в підкреслено гротескних формах, порушенні та запереченні тисячолітніх традицій статики архітектури, що призводить до появи “будинку на даху іншого будинку”, “будинку догори ногами”, тощо.

В умовах конфлікту між традицією та глобалізмом виходом для України може стати творче переосмислення народностильових форм, але в умовах сучасного проектування [3]. Формування такого архітектурного світогляду – з одного боку, націленого на сучасність, а з іншого – заснованого на поважанні традиції та їхньому глибокому розумінні – можливе лише шляхом поступового виховання сучасних українських архітекторів як на кращих вітчизняних народностильових пам’ятках, так і на основі творчості апологетів створення українського національного світогляду.

На ґрунті поглиблення вказаних аспектів і продовження дослідження українського національного романтизму в архітектурі можливо закласти сучасну архітектуру на національних засадах, що продемонстровано на прикладі нових об'єктів в модернізованих народностильових традиціях [3].

Існуюча наукова спадщина відкриває простір для подальших наукових досліджень і архітектурного проектування на національному підґрунті.

Враховуючи аварійний стан значної кількості об'єктів народної архітектури та українського національного романтизму, необхідно створити каталог об'єктів як базу для проведення відновлювальних робіт або навіть для відбудови втрачених об'єктів, оскільки такий досвід накопичений і успішно реалізований вітчизняними реставраторами на об'єктах мурованої архітектури.

Список використаних джерел

1. Антонович Д.В. Характер дослідів над українським архітектурним стилем / Д. В. Антонович // Дзвін. – 1913. – С. 481-487.
2. Історія української архітектури [за ред. В. Тимофійенка]. – К. : Техніка, 2003. – 472 с.
3. Чепелик В. В. Український архітектурний модерн / Віктор Васильович Чепелик. – К.: КНУБА, 2000. – 378 с. , іл.
4. Ясевич В. Е. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX веков / Владимир Евгеньевич Ясевич. – К.: Будівельник, 1988. – 184 с.

*Шишкалова Наталя Юхимівна, старший викладач
кафедри інженерної геодезії,*

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ОСББ – ПЕРВИННИЙ ОСЕРЕДОК ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Не є секретом, що в Україні дуже слабо розвинені інституції громадянського суспільства і як наслідок, суспільство майже усунуте від впливу на владу. Цю ситуацію якимось чином необхідно змінювати, інакше країна немає перспектив розвитку.

В радянські часи був популярним вислів: «сім'я — ячейка общества», і перефразуючи його, сьогодні можна сказати, що об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (далі ОСББ) є не тільки маленька «ячейка общества» але і повна його модель і дзеркальне відображення. Тому для формування активного громадянського суспільства необхідно починати з його самої нижчої сходинки – ОСББ.

Основні проблеми, що заважають успішному розвитку ОСББ в Україні:

- монополізація в сфері постачання послуг;
- недосконалість законодавства і судової системи;
- низька професійна якість управлінців ОСББ;
- пасивність співвласників у здійсненні контролю за фінансово-господарською діяльністю правління ОСББ
- відсутність ринку керуючих компаній;